

Χάριτι Θεού περιχωρούμε ο ένας τον άλλο

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

**ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΚ 19/09/2017 ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΠΡΕΒΥΤΕΡΟΥ Π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. ΒΟΛΟΥΔΑΚΗ
ΣΤΟΝ «ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΤΥΠΟ»
ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΟΤΗΡΙΩΝ**

Κατ' ἀρχὴν ἡ Ἱ. Μονὴ ζητεῖ συγνώμη ἀπὸ τὸν π. Βασίλειο ἂν ἔγινε παραβίαση τῆς δεοντολογίας, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος ἢ δὲν κατάλαβε σωστὰ τὰ γραφόμενά του. Δὲν εἶχαμε σκοπὸ νὰ προσβάλομε κανένα προσωπικά, ἀλλὰ γιὰ δικούς μας λόγους, ὅπως πάλι ἐπισημάνει ὁ ἴδιος, ἡ Μονὴ ἔκρινε νὰ ἀναρτήσῃ τὸ ἄρθρο τῆς ἀλλοῦ. Ἡ δὲ αἰτία νὰ ἀπαντήσῃ τόσο ἀργὰ εἶναι πολὺ ἀπλή· τότε ἦλθε στὴν δική μας ἀντίληψη τὸ ἄρθρο του.

Δυστυχῶς ὅμως πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε καὶ τὸ δυσάρεστο· ἤδη στὴν ἀρχὴ τῆς ἀπαντήσεώς του ὁ π. Βασίλειος ἄδικα κατηγορεῖ τὴν Μονὴ γράφοντας· «Μία πρώτη καὶ γενικὴ παρατήρηση γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἀπαντήσεως τῆς Ἰ.Μ.Β. εἶναι ὅτι ἀποσιωπᾷ ἐντελῶς τὸ κέντρο βάρους τοῦ θέματος τοῦ ἄρθρου μου...[· τὴν] πλάνη ὅτι δὲν κοινωνοῦμε Αἵματος Χριστοῦ, ἐὰν στὸ καθαγιασθὲν περιεχόμενο τοῦ ἁγίου Ποτηρίου προστεθῆ μετὰ τὸν Καθαγιασμὸ καὶ νέα ποσότης Νάματος».

Φαίνεται, ὅτι ξέφυγε τῆς προσοχῆς του αὐτὸ ποὺ ὑπογραμμίζει ἡ Μονὴ στὴν δεύτερη ἤδη παράγραφο· «Μία σταγόνα θεοῦ αἵματος δύναται νὰ καθαγιάσει, ἂν χρειαστεῖ, ὀλόκληρο πέλαγος νάματος, οἴνου δηλαδή. Πάλι **σύμφωνοι**».

Ἡ Μονὴ ἐπίσης δὲν «μετακυλίει τὸ θέμα ἀπὸ τὴν Δογματικὴ του διάσταση στὴν εὐλαβικὴ διαδικασίᾳ», ἀλλὰ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Παράδοση ἐπιτρέπει τὴν χρῆση δύο ἢ καὶ περισσοτέρων ἁγίων ποτηρίων ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς θείας Λειτουργίας, ὅταν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ ἐπομένως καὶ τὸν καθαγιασμὸ τους.

Γιὰ νὰ μὴν κουράζουμε ὅμως τὸν ἀναγνώστη μὲ πολλὰ γράμματα, μὲ τὸ «μοῦ εἶπες» καὶ «σοῦ εἶπα» ἢ ἄλλες λεπτομέρειες, θὰ θέσουμε στὸν εὐλαβέστατο καὶ πολυκάματο ἱερέα τὶς ἐξῆς ἐρωτήσεις, στὶς ὁποῖες θὰ θέλαμε σύντομες καὶ συγκεκριμένες ἀπαντήσεις.

1. Σὲ ποῖο ἔγκυρο χειρόγραφο (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Βαρβερινοῦ

έλληνικοῦ κώδικα 336) γράφει, ὅτι ὁ ἱερεὺς χύνει ἀπὸ τὸ πρῶτο ἅγιο ποτήριον, ποὺ περιέχει τὸ καθαγιασμένο αἷμα, σταγόνες στ' ἄλλα; Ποιά εἶναι ἡ χειρόγραφη παράδοση ποὺ «βοᾶ»;

2. Ποιός καὶ πότε ἔθεσε ὑπὸ ἐρωτηματικὸ τὸ λειτουργικὸ κῦρος τοῦ ἁγίου Συμεὼν Θεσσαλονίκης (καὶ ἃς ἀναφέρεται «στὸν παρηκμασμένο 15^{ου} αἰῶνα»); Μπορεῖ νὰ ἔχει κάποιες δικές του ἀπόψεις σὲ μερικὰ ἐπὶ μέρους θέματα, ἀλλὰ ὄχι καὶ «νὰ πέφτει τόσο ἔξω» στὸ θέμα τῶν πολλῶν ἁγίων ποτηρίων.
3. «Υπάρχει, ἐπίσης, σύγχυση ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα ἔργων τοῦ ἁγίου Συμεὼν». Ποιός καὶ πότε ἀπέδειξε, ὅτι τὸ **συγκεκριμένο** ἔργο ἢ τὸ **συγκεκριμένο** χωρίο δὲν εἶναι γνήσιο; Μὲ τὸ «μήπως» καὶ τὸ «ἴσως» δὲν λύνονται τέτοια σοβαρὰ ζητήματα.
4. Γνωρίζει ὁ π. Βασίλειος, ὅτι τὸ νὰ τελεῖ ὁ διάκονος τὴν Πρόθεση (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐχή τῆς Προθέσεως, βέβαια) μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Ἀνδίδων; Τὸ δὲ νὰ μνημονεύει μόνος του – ἀπὸ τὴν ἴδια διάταξη τοῦ ἁγίου Φιλοθέου (ἐννοοῦμε στὰ αὐθεντικὰ καὶ ἀρχαιότερα χειρόγραφα); Ἄν μαζί μὲ τὸν ἁγ. Συμεὼν ἀμφισβητήσουμε καὶ αὐτούς, τότε εἴμαστε κοντὰ νὰ δημιουργήσουμε «Νέο-ὀρθόδοξο προτεσταντικὸ λειτουργικὸ κίνημα».
5. Γιατί ὁ πρωτοπρεσβύτερος δὲν κάνει σχόλια γιὰ τὸ χειρόγραφο ὑπ' ἀριθμ. 43 τῆς Ἱ.Μ. Τιμίου Σταυροῦ Ἱεροσολύμων τοῦ 1122;
6. Ἄν ἀπὸ τὸν 13^{ου} αἰῶνα καὶ πέρα ὑπέστη τὸ Βυζάντιο τὴν λειτουργικὴ παρακμή, τότε γιατί λειτουργεῖ ὅλος ὁ ὀρθόδοξος κόσμος **ἀνεξαιρέτως** βάσει τῆς Διατάξεως τοῦ ἁγίου Φιλοθέου, ποὺ εἶναι τοῦ «παρηκμασμένου» 14^{ου} αἰῶνος; Ἄφοῦ σώζονται διατάξεις καὶ πιὸ παλαιές.
7. Ποιός καὶ πότε ἀπέδειξε (ὄχι μόνο μὲ τὶς σχετικὲς ἀναλογίες), ὅτι ὁ διάκονος Δημήτριος Γεμιστὸς δὲν ἦταν νοτάριος ἐπὶ δευτέρας πατριαρχίας τοῦ ἁγίου Φιλοθέου καὶ τὸ ὅτι στὴν Πρόθεση δὲν ἀντιγράφει ἐπὶ λέξει κατὰ 75% τὴν Διάταξη τοῦ ἁγίου Φιλοθέου; Καὶ τὰ δύο εἶναι ἱστορικά, ἀποδεδειγμένα γεγονότα.
8. «Ὁ Δημήτριος Γεμιστὸς, ὅπως **συμφωνοῦν** βιογράφοι του, ἦταν πατέρας τοῦ γνωστοῦ μας Γεωργίου Γεμιστοῦ». Ἐδῶ ὁ π. Βασίλειος, χρησιμοποιώντας μία ψυχολογικὴ μέθοδο, κάνει λάθος. Κατ' ἀρχήν, καὶ νὰ ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Πλήθωνα, αὐτὸ δὲν θίγει τὸ κῦρος τῆς Διατάξεως. Ἀλλὰ τὸ ψέμα ἔγκειται στὸ ὅτι καθόλου **δὲν συμφωνοῦν** ὅλοι οἱ βιογράφοι καὶ ἐπιστήμονες. Εἶναι μία ἀπλή ὑπόθεση, ποὺ βασίζεται **μόνο σὲ δύο ἔμμεσες** «ἀποδείξεις»: α) στὴν ὁμωνυμία τους, β) στὸ ὅτι ὁ γιὸς τοῦ Γεωργίου λεγόταν Δημήτριος. Μπορεῖ ὁ π. Βασίλειος νὰ παραθέσει τὸ ἐπιστημονικὸ consensus περὶ τοῦ ζητήματος ἢ ἔστω ἄλλα ἱστορικὰ στοιχεῖα;
9. Ὁ Geoffrey Wainright καὶ Karen B. Westerfield Tucker ἐκτιμοῦν τὸν Δημήτριο Γεμιστὸ ὡς «γραφειοκράτη ἀξιωματοῦχο παρὰ λειτουργιολόγο». Ἄν οἱ δύο

Μεθοδιστές κριτές θα ἀπεκάλυπταν κάποιο λειτουργικὸ σφάλμα τοῦ διακόνου τῆς Ἁγίας Σοφίας, θὰ ἦταν χρήσιμη ἢ παρατήρησή τους στὴν προκείμενη συζήτηση. Ἀλλὰ ἡ κριτικὴ τους ἀφορᾷ τὸν χαρακτήρα του – πράγμα, κατ' ἀρχὴν, ἀπὸ τὴν σφαίρα τῆς φαντασίας τους, ἀλλὰ καὶ ποὺ δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὰ λειτουργικὰ θέματα. Δὲν πηγαίνουμε στὸν κουρέα, ὁ ὁποῖος εἶναι φαλακρός; Καὶ γραφειοκράτης νὰ ἦταν, καὶ λαίμαργος, καὶ θυμώδης, δὲν θίγεται ἡ ἀξία τοῦ συγκεκριμένου ἔργου του. Ἀλλὰ ἔστω μία φορὰ ἂν διαβάσει κανεὶς τὴν Διάταξή του, θὰ δεῖ μὲ πόση λεπτομέρεια περιγράφει τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων. Γνωρίζει δὲ ὅχι μόνο τὴν τοπικὴ, ἀλλὰ καὶ ἄλλες παραδόσεις. Γι' αὐτὸ σὲ μερικὰ σημεῖα γράφοντας τὰ λεκτέα, προσθέτει· «Ἔτεροι δὲ λέγουσι...» (δηλαδή· ἐμεῖς μὲν κάνουμε ἔτσι, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παράδοση). Ἡ ἐρώτηση λοιπόν· Μειώνει τὴν ἀξία τῆς Διατάξεως τοῦ Γεμιστοῦ μία ὑποκειμενικὴ ἐκτίμηση προτεσταντῶν «κληρικῶν», τοῦ μὲν πάστορα, τῆς δὲ «παστορίνας»; Δὲν ἔχουμε ἐμπιστοσύνη σὲ κανένα, ἀπὸ τὸν ἅγ. Συμεὼν Θεσσαλονίκης μέχρι καὶ «τὸν πολὺ» μακαρίτη καθ. Ἰ. Φουντούλη, καὶ παραθέτουμε τὶς **προσωπικὲς ἀπόψεις** ἐκείνων, ποὺ μᾶς θεωροῦν «ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κλάδους»;

Παρεμπιπτόντως, τὸ ὄντως σπουδαῖο ἔργο τοῦ J. Goar δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται **κριτικὴ ἔκδοση τῆς Θ. Λειτουργίας**. Εἶναι ἄριστη μὲν καὶ ἱστορικὴ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐποχὴ του, ὅμως ἔχει καὶ ἀρκετὲς ἀνακρίβειες. Αὐτὸν τὸν δομινικανὸ μοναχὸ τοῦ 17^{ου} αἰῶνα, ποὺ παραθέτει 10 περίπου χειρόγραφα τῆς θείας Λειτουργίας, τὸν ἔχουν ἤδη ξεπεράσει ἄλλοι· π.χ. ὁ Ἀλέξιος Ἄ. Ντμιτρίεφσκι, ὁ ὁποῖος μελέτησε πάνω ἀπὸ 350 Εὐχολόγια καὶ Τυπικὰ δύο αἰῶνες ἀργότερα (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν Διάταξη τοῦ Γεμιστοῦ, χωρὶς νὰ τὴν καταδικάσει ἢ ἀμφισβητήσει).

10. «Ὅπως καὶ ἂν ἐχῆ, ὅμως, τὸ πράγμα, δὲν μπορούμε νὰ ἀποδώσουμε στὸ σύγγραμμα αὐτὸ καθολικὴ ἰσχὺ». «Καθολικὴ ἰσχὺ» εἶναι σχετικὸς ὅρος, ἐφ' ὅσον δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἔχει κανένα χειρόγραφο, ἂν δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν καθ' ὅλη ὑπόλοιπη σχετικὴ παράδοση. Ἀλλὰ ἂν ἡ Διάταξη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς ἐποχῆς τῶν Ἡσυχαστῶν Πατέρων δὲν ἔχει ἔστω σχετικὸ κῦρος, τότε ποιά τὴν ἔχει; Ἀκόμα ὁ Βαρβερινὸς Κώδικας ἀντιπροσωπεύει τὴν νοτιο-Ἰταλικὴ παράδοση, τῆς περιφέρειας δηλαδή, ὅχι τῆς πρωτεύουσας. Καὶ σὲ τί ἀντιφάσκει ἡ Διάταξη τοῦ Δημ. Γεμιστοῦ στὴν παράδοση;
11. Ἡ τελευταία ἐρώτηση· εἶναι σωστὸ νὰ λέμε· «Δὲν ἔχω τὸν χρόνο νὰ ἐρευνήσω ἀπὸ κοντὰ αὐτὰ τὰ κείμενα, γιὰ νὰ διαπιστώσω, ἐὰν τὰ πράγματα ἔχουν ὅπως πιστεύει ἡ Ἰ.Μ.Β.»; Ἄφοῦ ἤδη μπῆκε σὲ κόπο νὰ θίξει τόσο σοβαρὸ θέμα, τί θὰ πεῖ «[τώρα] δὲν ἔχω χρόνο». Παρὰ νὰ ἔγραφε τόσο μεγάλο ἄρθρο, καλύτερα τὸν ἴδιο χρόνο νὰ ἀφιέρωνε στὴν στοιχειώδη ἔρευνα γιὰ τοὺς ἀναφερθέντες

έπιστήμονες. Ὁ Ν. Κρανσοσέλτσεβ, παραδείγματος χάριν, ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ τὰ **ἐλληνικὰ χειρόγραφα**, ὄχι ρωσικά, μάλιστα καὶ πρὶν τὸν 13^{ον} αἰῶνα. Ἐπίσης δὲν βρῆκε χρόνο ὁ ὄντως φιλόπονος ἱερεὺς τουλάχιστον γιὰ νὰ δεῖ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου τοῦ Ρ. Τάφτ, ὅπου ἀναφέρεται σὲ πολλὰ ἅγια ποτήρια – «Ἡ Μεγάλη Εἴσοδος»; Αὐτὰ τὰ ζητήματα θέλουν καὶ τὸν χρόνο καὶ τὸν κόπο. Ἄν δὲν τοὺς ἔχει κανεὶς, δὲν πρέπει οὔτε νὰ κάνει κατηγορηματικὲς δηλώσεις, οὔτε νὰ κρίνει τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ βρῶσιν καὶ τὸν χρόνο καὶ τὸ κουράγιο γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μ' αὐτά. Νὰ μᾶς συγχωρέσει ὁ π. Βασίλειος, ἀλλὰ τέτοια ἀτοπήματα δὲν ἀρμόζουν σ' αὐτόν, πὺ κυριολεκτικὰ ἀναλώνεται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ τέλος, γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Αὐτὸ καὶ ἄλλα παρόμοια λειτουργικὰ θέματα πάντα συζητιοῦνται ἀδελφικὰ μεταξὺ τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων, καὶ στὶς κατ' ἰδίαν καὶ στὶς κοινὲς συναντήσεις. Τὸ ὅτι οἱ ἄμεσοί μας προκάτοχοι δὲν χρησιμοποιοῦσαν πολλὰ ἅγια ποτήρια, δὲν εἶναι καθόλου παράξενο, ἐφ' ὅσον σ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια εἶχε μειωθεῖ τόσο πολὺ ἡ προσέλευση τοῦ λαοῦ στὴν θεία Κοινωνία, καὶ αὐτὸ εἶχε ριζωθεῖ τόσο πολὺ, πὺ ἀκόμα τὰ χειρόγραφα διατάζουν μετὰ τὸ «Μετὰ φόβου...» ἀμέσως νὰ λέγεται «Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου...». Ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια τῶν Κολλυβάδων Πατέρων μᾶς τὸ θυμίζει. Πάντως, εἴτε ἓνα ἅγιο ποτήριο προσκομίζουμε στὴν Μεγάλη Εἴσοδο, εἴτε πολλὰ γεμᾶτα, εἴτε πολλὰ ἄδεια, αὐτὸ δὲν θίγει τὴν μεταξύ μας ἀγάπη καὶ τὴν ἐνότητα· χάριτι Θεοῦ περιχωροῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

Ἐκ τῆς Ἰ.Μ.Μ. Βατοπαιδίου

16/29 Νοεμβρίου 2017